

EASTERN REVIEW 2018, T. 7

Magdalena Bewicz

Recenzja książki *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane* autorstwa Johna W. Creswella, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013

Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane autorstwa Johna W. Creswella należy do jednej z bardziej znanych monografii o charakterze naukowym, poświęconej projektom badawczym¹. Polskojęzyczna wersja książki opublikowana w 2013 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego jest skierowana nie tylko do studentów studiów licencjackich i magisterskich, przygotowujących się do pisania swoich prac dyplomowych, ale również do doktorantów, których zainteresowania naukowe skupiają się na metodologii badawczej, a ich projekty z założenia mają mieć charakter eksploracyjny. Ta 241-stronicowa książka składa się z dwóch części: pierwsza poświęcona jest zagadnieniom *stricte* teoretycznym, druga zaś skupia się na przedstawieniu kwestii najistotniejszych przy konstruowaniu badania.

Wstęp do rozważań nad kolejnymi etapami procesu badawczego, ich założeń teoretycznych oraz pisemnego raportu z badań stanowi rozbudowana część poświęcona typom projektów badawczych, w których autor prócz rodzajów wskazuje również na podstawowe elementy, których nie może zabraknąć przy ich racjonalnym wyborze. Wymienia idee filozoficzne (postpozytywistyczne, konstruktywistyczne, aktywistyczne i pragmatyczne), które najczęściej w pracach badawczych są pomijane z nazewnictwa, ale ich przesłanie znajduje swoje zastosowanie przy wyborze odpowiedniego ujęcia, strategii badawczej (ilościowej, jakościowej, mieszanej). W tym celu John W. Creswell dokonuje obszernej analizy

¹ Do innych również znanych publikacji należą: *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing among Five Approaches* (2007), *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (2007), *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (2008).

kryteriów, którymi przyszły autor badania powinien się kierować w trakcie wyboru jego formatu ze szczególnym uwzględnieniem problemu przyszłej eksploracji, swoich własnych doświadczeń, jak również odbiorców, dla których to badanie będzie przeznaczone.

Po przejrzystym przedstawieniu elementarnych zasad wyboru projektu badawczego Autor przechodzi do przeglądu literatury, który oprócz wyboru tematu pracy badawczej stanowi jedno z podstawowych działań w dalszych rozważaniach i poszukiwaniach. W publikacji tej pokazano, jakie są sposoby i techniki wykorzystania literatury naukowej. Od etapów analizy pozycji dotyczących określonych zagadnień poprzez poszukiwania danych z wykorzystaniem komputerów, zbudowanie mapy przeglądu literatury aż po stworzenie abstraktów Autor wskazuje priorytety, którymi należy się kierować na każdym z wyżej wymienionych etapów. Przytacza ważne przykłady zastosowania literatury w każdym rodzaju prowadzonych badań, jak również podkreśla jej szczególne miejsce w trakcie pisania propozycji takowych eksploracji.

Kolejny aspekt, któremu J. W. Creswell poświęca sporo miejsca, to wykorzystanie i zastosowanie teorii w badaniach jakościowych, ilościowych i mieszanych. Wskazuje na zmienne, a więc cechy albo właściwości określonej jednostki lub organizacji, które z założenia mają ułatwić badaczom zrozumienie sposobów definiowania, jak również formy wykorzystania teorii w ściśle określonym rodzaju badań i ich określenia wzajemnych relacji między poszczególnymi konstruktami.

Następnie Autor sprawnie przechodzi do strategii pisania konspektu, zaczynając od jego części poprzez format z uwzględnieniem specyfiki każdego rodzaju badań z osobna aż do prezentacji przejrzystych przykładów takich konspektów. Zwraca uwagę również na sposób spisywania pomysłów w trakcie konstruowania pracy, traktowania pisania jako pewnej formy myślenia, a przede wszystkim jako nawyku, podkreślając przy tym zasadę zachowania klarowności i wyrazistości tekstu. Nie stroni również od uwag dotyczących zastosowania szeroko rozbudowanej gramatyki, ale również dość mocno podkreśla problem etyki nie tylko w trakcie pisania i rozpowszechniania tekstów o charakterze naukowym, ale wskazuje na to już w trakcie formułowania problemów badawczych, stawiania celów i pytań, w sposobie gromadzenia danych, jak i ich analizy czy interpretacji.

Rozważania o charakterze moralnym kończą pierwszą część recenzowanej książki, której każdy rozdział, a w tej części było ich cztery, kończy streszczenie, zadania ćwiczebne, szczególnie ważne dla osób przygotowujących się do pisania prac o charakterze naukowym, jak również bogata bibliografia źródeł uzupełniających, które w większości stanowią literaturę obcojęzyczną, prezentującą wnikliwą analizę poszczególnych zagadnień. Autor w poszczególnych rozdziałach odwołuje się do autorytetów z dziedziny metodologii nauk społecznych, takich jak np. W.L. Neuman (*Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*), K.F. Punch (*Introduction to Social Research and Case Study Appli-*

cations in Education) czy też D.M. Mertens (*Mixed Methods and the Politics of Human Research: The Transformative – Emancipator Perspective*).

Drugą część książki poświęcono projektowaniu badań naukowych. Podzielono ją na dziesięć rozdziałów, z czego każdy zawierał omówienie innych etapów wspomnianego przedsięwzięcia. Część ta rozpoczyna się od pokazania czytelnikowi, jak istotne jest poprawne przedstawienie problemu badawczego i jego znaczenia dla odbiorcy. W celu zobrazowania J.W. Creswell przywołuje przykłady wskazujące na braki w literaturze. W następnym rozdziale zwraca uwagę na istotę i znaczenie poprawnego sformułowania celów w badaniach jakościowych, studium przypadku, etnografii, badaniach teorii ugruntowanej. Ich istotę prezentuje również w przypadku badań ilościowych, mieszanych, badań równoległych albo sekwencyjnych. W jasny i czytelny sposób podaje, jak stawiać pytania badawcze o charakterze opisowym i indukcyjnym oraz jak budować hipotezy z uwzględnieniem hipotezy zerowej, kierunkowej czy niekierunkowej. Przedstawia praktyczne rady poprzez przywołanie konkretnych przykładów ze szczególnym uwzględnieniem słownictwa i jego specyfiki.

Ostatnie trzy rozdziały opisującej części książki to procedury badań ilościowych, jakościowych i mieszanych. W każdym z rozdziałów z osobna autor wskazuje na charakter określonego rodzaju badania, uwydatniając jego specyfikę, strukturę, dostępne techniki i możliwości ich wykorzystania, sposób charakterystyki populacji i doboru próby, sugerowane zmienne do analizy, procedurę gromadzenia danych, analizę tych danych i ich interpretację, rolę badacza. Zwraca uwagę na rzetelność i trafność, a robi to w sposób przejrzysty i zrozumiały nawet dla osób nie będących specjalistami z dziedziny metodologii badawczej. Podobnie jak w części poprzedniej J.W. Creswell wyposaża tutaj czytelnika i ucznia zarazem w zakres ćwiczeń i literaturę uzupełniającą, również stanowiącą zbiór anglojęzycznych pozycji niekwestionowanych autorytetów w dziedzinie projektowania i prowadzenia badań, np. E. Babie (*Survey research methods*).

Publikację kończy słowniczek terminologiczny, który sprawia, że książka staje się jeszcze bardziej zrozumiała i przystępna, a także glosariusz niezbędny dla młodych badaczy w przyswajaniu słownictwa o charakterze naukowym oraz bibliografia szczególnie pomocna osobom chcącym zgłębiać wiedzę w zakresie badawczym. Podręcznik został napisany z myślą o osobach, zajmujących się naukami humanistycznymi, gdzie w centrum zainteresowania jest stawiany człowiek jako jednostka, element szeroko pojętego systemu. Mowa tutaj o socjologii, psychologii czy antropologii. Publikacja może być potraktowana jako wspólny mianownik dla wyżej wymienionych dziedzin i ich specjalizacji, przez co staje się uniwersalnym kompendium wiedzy nawet dla początkujących. Dzięki temu jest swoistym uzupełnieniem literatury polskiej w zakresie nie tylko tworzenia projektu badawczego, ale również dzięki wykorzystaniu przez autora języka łatwego i przystępnego staje się przewodnikiem podczas pisania tekstów o charakterze naukowym.